

**Kunniapuheenjohtaja Pirjo Terhon juhlapuhe yhdistyksen 50-vuotisjuhlissa
11.10.2013**

**Arvoisat Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistyksen jäsenet,
kunnioitettu puheenjohtaja, hyvät juhluvieraat!**

”Nuoruus on, seikkailu suunnaton”, lauletaan laulussa.

Me, jotka työskentelemme lasten ja nuorten parissa, olemme etuoikeutettuja päästessämme mukaan tähän seikkailuun, niihin pyörremyrskyihin, joiden kautta ihminen vähitellen muuttuu lapsesta aikuiseksi. Muutosprosessi on pitkä ja usein kivuliaskin.

Samaan aikaan muuttuu myös ympäristö, missä nuori kasvaa ja kehittyy. Tuskin minään aikakautena muutos on ollut niin nopeaa kuin niinä viitenäkymmenenä vuotena, joina yhdistys on toiminut.

Toiminnan alkaessa ei ollut tietokoneita eikä kännyköitä. Monessa perheessä ei ollut televisiotakaan. Mustavalkoiset lähetykset yhdellä kanavalla olivat juuri alkaneet. Kommunikaatio tapahtui paljolti kirjeitse.

Kun Turun Yliopiston lääketieteelliseen tiedekuntaan 1960-luvulla hankittiin ensimmäinen tietokone, se oli huoneen kokoinen ja suoritti päivän aikana muutaman yksinkertaisen tehtävän. Nyt kämmeneen mahtuva kännykkä on äärettömän paljon nopeampi ja monitaitoisempi.

Myös yhdistys on tänä aikana muuttunut. Pitkä matka on kuljettu Suomen lastenlääkäriyhdistyksen alaisesta koululääkärikerhosta Suomen koulu- ja opiskeluterveyden yhdistykseen. Jäsenmäärä on moninkertaistunut, ja muutkin kuin lääkärit voivat olla jäseniä, koulutukset ovat monipuolistuneet ja niiden painoarvo on kasvanut, talous on kunnossa, ja työtavat ovat muuttuneet.

Tuskin enää muistamme, miten iltamyöhään kirjoitimme käsin jäsenkirjeisiin nimiä ja osoitteita ja liimasimme postimerkkejä. Olimme kuitenkin valtavan innostuneita ja koimme tekevämme tärkeää työtä.

Tieto terveydestä ja sairauksista on omaan aikaansa sidottua. Mikä tänään näyttää koko totuudelta, usein huomenna osoittautuu vain osaksi sitä.

Nykynuoret, jotka elävät internetin, nopean tietoliikenteen ja hyvien kulkuyhteyksien aikakaudella elävät kovin toisenlaisessa ympäristössä ja toisenlaista elämää kuin mitä elettiin 50 vuotta sitten. Myös heidän ongelmansa ovat toisenlaisia. Yhteiskunnan kehittyessä lasten ja nuorten ongelmat ja tarpeet muuttuvat. Pysyvää on kuitenkin heidän ikiaikainen tarpeensa tulla rakastetuiksi ja hyväksytyiksi.

Presidentti Koivisto sanoi aikanaan, että onnellinen lapsuus antaa elämästä väärän kuvan, elämä kun ei aina ole onnellista. Olen kuitenkin sitä mieltä, että onnellinen lapsuus kantaa läpi elämän.

Ollakseen vaikuttavaa, yhdistyksen työn on pitänyt sopeutua kaikkeen tähän muutokseen.

Yhdistyksen olemassaolon aikana koulu - ja opiskeluterveydenhuolto on muuttunut tartuntatautien ja muiden sairauksien diagnoosiin ja hoitoon keskittyneestä työstä nuoren ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja sairauksien ennaltaehkäisyyn tähtäävään työhön.

Nykyään on vaikea edes ymmärtää, että terveyskasvatus oli vielä 70-luvulla melko vierasta lääkärikunnalle. Kouluissa terveysoppia oli toki opetettu jo vuosikymmeniä. Viinan kiroista oli varoiteltu, Turmiolan Tommi oli jokaiselle tuttu, ja raittiuskilpajoukkoihin pidettiin säännöllisesti. Jo Elias Lönnroth aikanaan sanoi, että juoda ei pidä muuta kuin janostuneena. Ei ole kukaan vielä siinä suhteessa kohtuullisuuttansa katunut.

Tytöille pidettiin koulussa siveysopillisia esitelmiä. Pojille niitä ei katsottu aiheellisiksi. Pojat suorittivat sinä aikana urheilumerkkivaatimuksia.

Toisaalta: Ei niin paha, ettei jotain hyvääkin. Väkiuomain anniskeluyhtiön voitolla perustettiin Suomeen ensimmäiset koulukylpylät runsas sata vuotta sitten. ”Jokaisen lapsen tuli saada ottaa ammekylpy kaksi kertaa kuukaudessa. Ei kuitenkaan ensiluokkain oppilaitten, joiden katsottiin olevan liian avuttomia kylpemään ilman kotoisen henkilön apua.”

Mutta vielä 1970 - luvulla oltiin yleisesti sitä mieltä, että opettajat suorittakoot kasvatuksen. Lääkärien tehtävänä on hoitaa sairaita.

Kun 90-luvulla esitimme Turun lääketiedepäivien aiheeksi: Liikunta lääkkeenä, esitys siirrettiin päivän viimeiseksi luennoksi, jolloin suuri osa kuulijoista oli jo lähtenyt, koska asiaa ei koettu yleisesti mielenkiintoiseksi.

Monet meistä muistavat vielä miten vaikeaa oli saada terveystietoa varsinaiseksi koulujen oppiaineeksi, ja miten paljon vastustusta asia herätti.

Terveyskasvatus oli ollut taitoaine liittyneenä lähinnä biologiaan ja voimisteluun. Taitoaine oli myös esimerkiksi käsityö, jonka tarkoituksena oli edistää sitä taitoa ja näppäryyttä, mitä ilman vaimoihminen ei voi täyttää tarkotusmääräänsä kodissa”. Johtavien päivälehtien pääkirjoituksissakin paheksuttiin sitä, että ”opiskelija joutuu uhraamaan aikaansa ja energiaansa sellaiseenkin aiheeseen kuin terveyskasvatus. Tällaiset motivaatiota alentavat joutavuudet pitäisi koulutuksessa karsia tai ainakin minimoida.” (Turun Sanomat 1986)

Nykyään terveystieto on yksi kaikkein suosituimmista ylioppilaskirjoitusten aiheista, ja liikunnan merkitystä korostetaan jatkuvasti.

Yhdistys on olemassaolonsa aikana nähnyt Suomen lasten ja nuorten terveydenhuollon vähittäisen kehittymisen ja nousun. Sen, miten hiljalleen alettiin ymmärtää lapsuus- ja nuoruusiän keskeinen merkitys ihmisen myöhemmälle terveydelle ja hyvinvoinnille ja oivaltaa, että sairauksien ja toimintahäiriöiden ehkäisy on kannattavampaa kuin odottaa oireiden puhkeamista ja hoitaa ja kuntouttaa vasta sitten.

Kouluterveyskyselyt ja opiskelijoitten keskuudessa suoritettut kyselyt osoittivat myös vääräksi sen aikaisemmin vallalla olleen käsityksen, että lapset ja nuoret ovat terveitä, eivätkä tarvitse palveluita samassa määrin kuin muut ikäluokat. Huomattiin, että palvelujen tarve on suuri, mutta se on erilainen kuin aikuisilla ihmisillä.

Yhdistys on nähnyt myös lasten ja nuorten palvelujen huononemisen. Kun 1990-luvulla lääkintöhallitus lopetettiin ja valtiosuusjärjestelmä muuttui, kunnat saivat vallan ja vastuun järjestää palvelut haluamallaan tavalla. Samaan aikaan maamme koetteli lama, ja monet kunnat olivat taloudellisissa vaikeuksissa. Silloin erityisesti ennaltaehkäisevää työtä vähennettiin, ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon resursseja karsittiin. Aikaisemmin melko homogeeninen terveydenhuolto muuttui Suomessa kovin epätasaiseksi kunnasta riippuen. Samaan aikaan kyselyt osoittivat nuorten keskuudessa yleisiä ongelmia: päihteidenkäyttöä, masennusta, syrjäytymiskehitystä, fyysisiä vaivoja jne. Myös tiedotusvälineissä puhuttiin ja kirjoitettiin nuorten ongelmista, ja vähitellen 2000-luvulla alettiin kaivata uudelleen entisen tasoista koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa.

Kunnat alkoivat parantaa lasten ja nuorten palveluita, ja viimeiset nuorisokyselyt ovat antaneet rohkaisevia tuloksia: päihteiden käyttö on hiukan vähentynyt, koulussa viihtyminen on lisääntynyt ja suhteet vanhempiin ja ystäviin ovat aikaisempaa parempia.

Ajoittaisista notkahduksista huolimatta pitkällä aikavälillä tapahtuu kehitystä hyvään suuntaan.

Kun seuraamme yhdistyksen toimintaa kuluneina 50 vuotena, huomaamme, että monessa on oltu mukana.

Lasten ja nuorten asiat on haluttu saattaa yleiseen tietoisuuteen ja nostaa niille kuuluvaan arvoon. Tässä tarkoituksessa on oltu yhteydessä eduskuntaan, ministeriöihin, lääninhallituksiin, poliisiin, yliopistoihin, jne. On esiinnytty tiedotusvälineissä, valtakunnallisilla lääkäripäivillä, pidetty lukemattomia esitelmää mitä erilaisimmissa tilaisuuksissa koulujen vanhempainilloista valtakunnan johtaviin instituutioihin saakka. On tehty ehdotuksia ja annettu lausuntoja, kirjoitettu ensimmäinen suomenkielinen kouluterveydenhuollon oppikirja, saatu lastenneuvola- ja kouluterveydenhuollon erityispätevyys Suomeen ine. Ja nyt on toteutettu myös historiikki yhdistyksen toiminnasta.

Toimintaa on aina leimannut valtava innostus ja varmuus siitä, että työ on tärkeätä. Toki työnteon ohessa on myös pidetty hauskaa ja juhlittu niin kuin tänäänkin.

Elämä ei kuitenkaan kulje taaksepäin eikä viivy menneessä. Ihmiset vaihtuvat, mutta yhdistyksen toiminta lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi jatkuu. On hyvä tuntea taustoja, mutta katse on suunnattava eteenpäin.

Tärkeitä asioita on pidettävä esillä sopivina ja sopimattominakin hetkinä. Tarvitaan intomielisiä, asiastaan vuorevarmoja ihmisiä, jotka panevat itsensä likoon lasten ja

nuorten asioiden puolesta. Tarvitaan myös optimismia ja uskoa omaan asiaan.
Yhdistyksen jäsenyys velvoittaa!

Tavoitteet ovat tärkeitä. On hyvä katsoa, minne päin juoksee ennen kuin juoksee, arvioida, mikä on tärkeää ja mikä ei, missä pitää olla mukana ja missä ei. Loppujen lopuksi kuitenkin itse matka on tärkeintä: jokapäiväinen arkinen aherrus ja työnteko lasten ja nuorten hyväksi johtaa tuloksiin. Pienistä puroista syntyvät suuret virrat.

Työ itsessään ilahduttaa. Eräs kiinalainen tutkija sanoi hiljakkoin, kun ihmeteltiin Kiinan saavutuksia, että työ on heillä hyve ja siunaus eikä velvollisuus, niin kuin se Suomessa näyttää joskus olevan.

Työn tuottama ilo tulee siitä, miten innostunut on, miten tärkeäksi työn kokee, miten hyvin osaa ja pystyy auttamaan.
Tulokset eivät riipu organisaatioista, vaan ihmisten ammattitaidosta, asiantuntemuksesta ja ymmärryksestä siitä, mikä on tärkeää.
Tarvitaan myös yhteistyötä. Suuria asioita voi harvoin tehdä aivan yksin.
Monet asiat tulevat meille Suomeen hiukan viiveellä. Siksi on tärkeää seurata myös, mitä muualla maailmassa tapahtuu

Koulutus on yhdistyksen päätehtäviä.
Toivon, että jatkatte hyvien, korkeatasoisten ja kohtuuhintaisten koulutusten järjestämistä, ja pidätte lasten ja nuorten asioita esillä, olette valaistuneita, niin kuin entinen yhdistyksen puheenjohtaja, Jörn Elfving sanoo.

Yhteiskunta ja lääketiede kehittyvät ja lasten ja nuorten tarpeet muuttuvat..
Tämän päivän nuoriso tulee maailmaan, mihin me emme enää yllä. Mutta hyvinvointi on jatkumo sekä yksilön elämässä että yhteiskunnassa. Yhdistyksen tulee olla etulinjassa luomassa perustaa lasten ja nuorten terveille ja tasapainoiselle tulevaisuudelle.

Omasta puolestani haluan kiittää yhdistystä rikkaista ja työntäyteisistä vuosista ja siitä ystävyystä ja kumppanuudesta, jota olen saanut osakseni.

Toivotan sydämestäni kaikkea hyvää teille jokaiselle ja yhdistykselle menestystä lasten ja nuorten asioiden edistämässä kirjailija Kahlil Gibrania vapaasti mukaillen.

Elämä on pimeää, ellei ole kutsumusta.
Kutsumus on sokea, ellei ole tietoa.
Tieto on turhaa, ellei ole työntekoa.
Työ on näkyvää rakkautta.